

INOVATÍVNE METÓDY A NÁSTROJE MOTIVÁCIE V PROCESSE VÝUČBY TALIANSKEHO JAZYKA

Innovative methods and tools in the teaching process
of Italian language

Elena Smoleňová

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá problematikou moderných trendov v metodológii vyučovania talianskeho jazyka a nástrojmi motivácie študentov, ktorá vo výučbe cudzích jazykov zohráva kľúčovú úlohu. Pozornosť upriamime na možnosti využívania moderných technológií a multimediálnych pomôcok, ako aj na ich prínos v procese zefektívňovania a skvalitňovania výučby. V príspevku poukážeme aj na často pertraktovanú problematiku najmodernejších zahraničných učebníc, ich najaktuálnejších prístupov a techník vo výučbe talianskeho jazyka, ich výhod, prípadne nedostatkov.

Kľúčové slová: didaktika cudzích jazykov, taliansky jazyk, inovatívne metódy výučby, motivácia študentov, internet, moderné technológie

Abstract

The paper deals with the issue of modern trends in the methodology of the teaching Italian language and tools for motivating students, which play a key role in the foreign language teaching process. We also focus attention on the possibility of the use of modern technologies and multimedia devices, as well as on their contribution increasing the effectiveness of the teaching process. In this article, we also deal with often discussed topics of modern Italian textbooks, their most recent approaches and techniques in teaching the Italian language and their advantages and eventual disadvantages

Keywords: didactics of foreign languages, Italian language, innovative teaching methods, motivation, Internet, modern technologies

Úvod

Na trhu práce sa v súčasnej dobe kladie čoraz väčší dôraz na jazykovú vybavenosť uchádzačov o zamestnanie. Pre vyššie šance uplatnenia sa vo svojej profesii neraz vyžaduje znalosť viacerých cudzích jazykov. So stúpajúcimi nárokmi dnešnej doby možno badať aj väčšie úsilie učiteľov cudzích jazykov o zefektívňovanie didaktických metód. Výsledkom tejto snahy je zavádzanie inovatívnych prvkov do procesu výučby, tvorba moderných učebníc, či učebných pomôcok. Mladá generácia dnešných študentov má už iné požiadavky a nároky, ale aj prístup k štúdiu cudzích jazykov, čo vyplýva zo spoločenských a ekonomických podmienok súčasnej doby. Sme svedkami prudkého rozvoja technológií, mladí ľudia pružne reagujú na ich výdobytky, a preto považujú ich začlenenie do výučby za samozrejmosť. Rýchla doba okrem toho spôsobuje, že

poslucháči jazykových kurzov vyžadujú kurzy s technikami výučby, ktoré by umožnili za čo najkratší čas získať maximálny objem jazykových vedomostí a zručností. Mení sa postavenie učiteľa a žiaka v procese výučby a ich vzájomný vzťah. Do centra pozornosti sa dostáva študent, dôraz sa kladie na jeho interakciu s vyučujúcim, využívajú sa doplnkové študijné materiály, techniky, audiovizuálne pomôcky, prípadne rôzne hry na spestrenie vyučovacej hodiny a navodenie príjemnej a uvoľnenej atmosféry podporujúcej kreativitu poslucháčov kurzu. Hnacím motorom pri učení sa cudzieho jazyka, ako aj ktoréhokoľvek iného predmetu je motivácia. Stojí vždy za rozhodnutím študenta zvoliť si štúdium konkrétneho jazyka a zároveň ho sprevádza a stimuluje počas dlhodobého a namáhavého procesu, ktorého cieľom je globálne obohatenie jeho osobnosti, prinášajúce satisfakciu. Taliansky jazyk sa zvykne zaraďovať medzi tzv. „malé“ jazyky, no napriek tomu má štúdium tohto jazyka na Slovensku svoje opodstatnenie a osobám s jeho dobrou znalosťou prináša mnohé výhody. Treba si uvedomiť, že Taliansko patrí naďalej medzi najvýznamnejších obchodných partnerov Slovenska. Taliansky kapitál prúdi do strategických podnikov, bánk, ako aj do malých a stredných podnikov. Taliansko má na Slovensku nezastupiteľnú pozíciu aj ako dovozca tovarov, stačí si predstaviť široký záber oblastí priemyselnej výroby, ktorým sa môže popýšiť táto krajina. Intenzívne obchodné vzťahy oboch krajín prinášajú so sebou potrebu kvalifikovaných ľudí s dobrou znalosťou talianskeho jazyka.

Okrem zaujímavých pracovných príležitostí je častou motiváciou účastníkov kurzov taliančiny aj záujem o cestovanie a spoznávanie novej kultúry. Taliansko patrilo odjakživa medzi najatraktívnejšie turistické destinácie, a to vďaka svojmu kultúrnemu dedičstvu a prírodnému bohatstvu.

Význam učebnice vo výučbe cudzieho jazyka

Aj keď pre súčasné trendy v oblasti didaktiky cudzích jazykov je charakteristické časté využívanie techniky a pluralita inováčných metód, základným pilierom vo výučbe zostáva učebnica. Správny výber učebnice do veľkej miery rozhoduje o efektívnosti jazykovej prípravy študenta. Táto téma je už dlhé roky predmetom rôznych polemík zo strany pedagógov a obzvlášť v súčasnosti, keď sme svedkami neustáleho prílivu nových učebníc a učebných pomôcok na našom aj zahraničnom trhu, stoja moderní učitelia pred veľkou dilemou a kladú si otázky o výbere tej najvhodnejšej jazykovej učebnice pre dosiahnutie konkrétnych učebných cieľov. Často pertraktovanou témou je voľba medzi domácimi a zahraničnými učebnými materiálmi. V konkrétnom prípade talianskeho jazyka sme dlhé roky narážali na problém nedostatku vhodných učebníc pre jednotlivé jazykové úrovne, či už išlo o všeobecný alebo odborný jazyk. Túto medzeru v ponuke kvalitne spracovaných učebníc talianskeho jazyka sme mali možnosť badať na slovenskom, ale aj na talianskom knižnom trhu. V súčasnosti sa táto nepriaznivá situácia do istej miery zmenila a stávame sa svedkami prílivu hlavne talianskych učebníc. Vo väčšine prípadov ide o výučbové sety, ktorých súčasťou býva učebnica, pracovný zošit pre študenta, návody a podnety na prácu s učebnicou určenú pre učiteľov, audio CD, CD Rom, DVD, video a v novších vydaniach je ponuka rozšírená o softvér pre interaktívnu multimediálnu tabuľu. Okrem toho niektoré vydavateľstvá učebníc v Taliansku ako napr. Edilingua prinášajú na svojich webových stránkach nové nápady, testy a cvičenia, ako aj možnosti pre učiteľov podeliť sa so svojimi skúsenosťami.

Služby tohto druhu rozhodne predstavujú zaujímavú pridanú hodnotu k prezentovaným učebniciam a ich komponentom. Zahraničné študijné materiály sú pre študentov spestrením, použité texty sú autentické a prirodzené. Cvičenia zamerané na precvičovanie jednotlivých jazykových kompetencií dávajú študentom priestor na zapájanie vlastnej kreativity. Tieto publikácie sa zameriavajú predovšetkým na rozvíjanie komunikačných schopností a podporu väčšej interakcie medzi vyučujúcim a študentmi. Väčšina autorov kladie dôraz na prezentovanie kultúrnych aspektov Talianska s cieľom prispieť k rozvíjaniu interkultúrnej kompetencie študentov, ktorá predstavuje náročný a dlhodobý proces. Nezanedbateľnou výhodou je aj organická časť učebníc, ktorá býva obyčajne atraktívnejšia ako v prípade domácich učebníc a pôsobí na študentov motivujúco. Najväčšie talianske vydavateľstvá jazykových učebníc v Taliansku v posledných rokoch uvádzajú na trh najpopulárnejšie učebné sety určené špeciálne pre zahraničných študentov konkrétnych národností. Známa a všeobecne obľúbená učebnica „Progetto italiano“ sa objavila na trhu v mutácii pre študentov z anglofónnych krajín a postupne k nej pribudla aj jej verzia pre po nemecky a čínsky hovoriacich študentov a na tento trend nadväzujú aj autori ďalších učebníc, ako napr. „L'italiano all'università“, čo predstavuje prínos pre študentov z uvedených krajín.

Popri spomínaných výhodách talianskych učebníc možno konštatovať aj nedostatky súvisiace napr. s absenciou dvojjazyčného glosára, čo spôsobuje problémy predovšetkým pri výučbe začiatočníkov. Autentické ukážky textov sú bezpochybné zdrojom aktuálnych informácií a novej slovnéj zásoby v kontexte, no často bývajú od prvých kapitol neprimerane náročné, a tým sa stávajú nepoužiteľnými a pôsobia na frekventantov demotivujúco. V niektorých talianskych učebniciach sa často stretávame s neprehľadným a chaotickým výkladom gramatiky, a preto v počiatočných štádiách štúdia jazyka slúžia ako doplnkový učebný materiál k domácim publikáciám.

Moderné technológie vo výučbe cudzieho jazyka

V súčasnosti už asi neexistuje žiadna profesijná oblasť, ktorá by sa zaobišla bez internetu a platí to aj pre didaktiku cudzích jazykov. Využívanie internetu na študijné účely je pre študentov úplnou samozrejmosťou. Ide o nezvratný trend a je potrebné, aby sa mu pedagógovia v rámci možností prispôsobovali. Internet prináša nesporné výhody pre študentov aj pedagógov a možnosti jeho využitia v didaktike sú početné a rôznorodé. Internet predstavuje nevyčerpatelný zdroj autentických a doplnkových materiálov, slúži pedagógom pri oprave domácich zadaní a vytváraní databáz učebných materiálov. Študenti vďaka internetu majú možnosť doplnkového štúdia mimo vyučovacej hodiny.

Internet predstavuje kľúčový pracovný nástroj pri dištančnom štúdiu, nakoľko v tomto prípade neslúži len ako podporný prostriedok k tradičným vyučovacím metódam, ale predstavuje prostriedok radikálnej „reštrukturalizácie“ učebných stratégií. (Spina, 2009) Učebná metóda využívajúca internet pri dištančnom štúdiu je známa pod názvom *E-learning* a v súčasnosti sa zaznamenáva jej veľký rozmach. E-learning je v praxi osvedčený systém učebných postupov vhodných pre všetkých záujemcov u štúdium cudzích jazykov s nedostatkom voľného času. Základnými výhodami tohto systému je dostupnosť, časová a priestorová asynchrónnosť a úspornosť. Študenti zapojení do tohto

učebného systému sú intenzívnejšie angažovaní do štúdia a nemožno zabúdať ani hendikepovaných študentov, ktorým e-learning do značnej miery uľahčuje štúdium cudzích jazykov.

Nedocenením výhodou internetu v didaktike je aj prístup k elektronickým slovníkom, materiálom z bezplatných internetových kurzov, cudzojazyčnej tlačí, filmom, či k hudbe.

Elektronická pošta predstavuje veľmi efektívny komunikačný prostriedok umožňujúci nadviazať rýchle a priame spojenie medzi vyučujúcim a študentom. Vďaka nej môže učiteľ v rýchlom čase zasielať študentom rôzne študijné materiály, či už samostatne vytvorené vo vlastnom súbore, skenované alebo stiahnuté z internetu. Študenti môžu prostredníctvom elektronickej pošty zasielať svoje domáce zadania, prípadne podľa potreby konzultovať svojho vyučujúceho. E-maily sú nenahraditeľnou pomôckou pri organizačnom zabezpečovaní výučby.

Elektronické slovníky sa stali v posledných rokoch silnou konkurenciou ich tlačенých predchodcov. Sú u študentov veľmi obľúbeným zdrojom informácií a ich výhoda oproti klasickým slovníkom spočíva hlavne v dostupnosti a možnosti rýchleho vyhľadávania slov, odborných termínov a ich cudzojazyčných ekvivalentov. Elektronické slovníky preto uľahčujú študentom prácu pri prekladoch, riešení domácich zadaní, ale aj pri štúdiu literatúry. Ich nezanedbateľným prínosom je uvádzanie lexém v slovných spojeniach a v kontextoch. V prípade potreby si študenti pomocou elektronických slovníkov môžu zafixovať aj správnu výslovnosť vďaka zvukovej karte.

Interaktívna tabuľa predstavuje modernú učebnú pomôcku, ktorá umožňuje interaktívne pracovať s počítačovým softvérom z prostredia tabule. Vyučujúci môže využívať široké spektrum aplikácií a zdrojov ako video, prezentácie, obrázky, prípadne interaktívne cvičenia na prehľbovanie znalostí gramatiky a rozširovanie slovnej zásoby. Výhodou interaktívnej tabule je hlavne jej flexibilita a efektívnosť. Informačné a komunikačné technológie (IKT) prinášajú so sebou možnosť využitia nových metód vo výučbe cudzieho jazyka (CJ), a tým sa stáva prostriedkom prekonávanie rutiny a oživenia vyučovacej hodiny. Učiteľom umožňuje využiť už existujúce materiály, napr. softvér, ktorý je dnes už súčasťou výučbových setov, ale aj vypracovať vlastné materiály s prihliadaním na konkrétne potreby študentov. Študenti sa pri práci s IKT spontánnejšie a intenzívnejšie zapájajú do procesu výučby.

Spätný projektor ako prezentačná pomôcka sa za posledné roky dostáva síce do úzadia a občas býva považovaná za zastaranú, ale stále má v procese výučby cudzích jazykov svoje opodstatnenie a nemožno obísť jeho výhody. Spätný projektor sa vyznačuje jednoduchou obsluhou aj finančnou nenáročnosťou. Vďaka týmto vlastnostiam je práca s ním časovo úsporná a riziko poruchovosti minimálne. Príprava fólií je nenáročná, možno ich podľa potreby dopĺňať a aktualizovať.

Dataprojektor predstavuje projekčnú techniku, ktorá umožňuje vizualizovať dáta a prenášať ich z počítača do priestoru učebných miestností, ako napr. keramické tabule, plátna, prípadne obyčajné steny. Jeho rozsah využitia je pomerne široký. Vo vyučovacom procese možno dataprojektor uplatniť pri výklade učebnej látky formou prezentácie, výbornou pomôckou je aj pri zadávaní úloh, testov a precvičovaní prebraného učiva. Okrem toho umožňuje premietanie súborov otvorených pomocou napojenia na internetovú sieť.

Integrovanie moderných technológií a hlavne internetu do procesu výučby jednoznačne prispelo k jej optimizácii a zvýšeniu efektívnosti, no zároveň možno pozorovať aj v tomto prípade isté nevýhody. Niektorí autori poukazujú na nebezpečenstvo dehumanizácie vyučovania. „*Treba si však uvedomiť, že napriek ich stúpajúcej popularite a nesporným výhodám nemôžu v žiadnom prípade celkovo nahradiť tradičné metódy vyučovania, nakoľko v samotnom jadre vyučovacieho procesu stoja učiteľ a žiak. Stroj nesmie zatlačiť človeka do úzadia, pretože živá komunikácia je skutočným predobrazom reálnych situácií, v ktorých sa študent môže raz ocitnúť*“ (1, 2005, s. 2).

Motivácia študentov

Definícií pojmu motivácia nájdeme v odbornej literatúre nemálo. Mancinelli definuje motiváciu ako „*konfiguráciu subjektívnych skúseností, ktorá umožňuje pochopiť začiatok, smerovanie, intenzitu a vytrvalosť počas procesu orientovaného na určitý cieľ*“ (2, 2002, s. 93). Táto definícia, aj keď veľmi všeobecná, objasňuje členenie procesu, v rámci ktorého možno rozlíšiť viaceré momenty: dôvod, pre ktorý študent vynakladá úsilie v konkrétnej činnosti, podnet k rozhodnutiu venovať sa štúdiu (začiatok), prečo si volí istý spôsob štúdia (smerovanie), prečo a do akej miery sa vytrvalo snaží dosiahnuť svoj cieľ (intenzita a vytrvalosť).

Známy taliansky jazykovedec Balboni (2002) rozlišuje tri kategórie motivácie:

1. Obbligo (povinnosť)	Tento druh motivácie sa prevažne týka študentov, ktorí štúdiom považujú za povinnosť, s cieľom dosiahnuť kladné hodnotenie na skúške.
2. Bisogno (potreba)	Druh motivácie riadený ľavou mozgovou hemisférou. Študent si je racionálne vedomý svojej potreby nadobúdania špecifických zručností a poznatkov pre dosiahnutie konkrétneho cieľa.
3. Piacere (potešenie)	Motivácia riadená pravou mozgovou hemisférou súvisiaca s túžbou študenta spoznať nový jazyk a kultúru, cestovať po krajine cieľového jazyka

Pokiaľ je študent motivovaný iba povinnosťou, možno hovoriť len o procese učenia, nie nadobúdania jazykových kompetencií. Získané poznatky sa zachytávajú do krátkodobej pamäti a čoskoro sa zabúdajú. Ideálna situácia vzniká vtedy, keď študenta motivuje jasný cieľ a zároveň pristupuje k učeniu cudzieho jazyka s potešením. Taliansky psychológ Dolioso (2007) vo svojich štúdiách kategorizuje motiváciu podobne ako Balboni, no používa na označenie jej druhov odlišné termíny. Okrem toho rozlišuje ešte jeden druh motivácie k štúdiu cudzích jazykov, a to tzv. integračnú motiváciu:

1. Vnútoraná motivácia	viazaná na oblasť túžob a citov
2. Vonkajšia motivácia	súvisiaca s vonkajšími faktormi rôzneho druhu (napr. povinnosť)
3. Inštrumentálna motivácia	súvisiaca s možnosťou využitia znalosti

	jazyka v profesijnej oblasti
4. Integrovaná motivácia	týkajúca sa osôb, ktorých úsilie počas štúdia cudzieho jazyka je motivované rozhodnutím začleniť sa do odlišnej kultúry

V reálnych situáciách však nie je možné motiváciu striktno kategorizovať, nakoľko medzi jej jednotlivými typmi existuje tenká hranica, prípadne niektorých študentov môžu motivovať viaceré dôvody k štúdiu.

Tradičné versus inovatívne metódy

Didaktika cudzích jazykov, v taliančine označovaná ako *glottodidattica*, predstavuje umenie učiť sa cudzie jazyky a vyučovať ich. Metodikou výučby cudzích jazykov sa už po stáročia zaoberajú poprední odborníci rôznych národností. Talianski špecialisti v súvislosti s metodikou rozlišujú dva rozdielne, aj keď navzájom úzko súvisiace pojmy: vyučovaciu metódu a vyučovaciu techniku. Pod termínom didaktická metóda sa rozumejú princípy stojace na začiatku vyučovacieho procesu. „*Didaktická metóda predstavuje procedurálny a procesúálny spôsob, uvedený do praxe učiteľmi, ktorý uľahčuje efektívne a komplexné osvojenie si učebnej látky počas vyučovacieho procesu*“ (3, 1988, s. 44). Pod označením didaktické techniky rozumieme konkrétne operatívne spôsoby, ktoré sa v procese výučby využívajú.

Tradičné metódy majú napriek čoraz častejšie sa presadzujúcimi inovatívnymi trendmi nenahraditeľné postavenie v cudzojazyčnej výučbe. Ich implementácia do vyučovacieho procesu neznamená, že konvenčné prístupy strácajú na aktuálnosti. Klasická metóda, pri ktorej sa sústreďujeme predovšetkým na prácu s textami a ich prekladmi, gramatiku a memorizáciu lexiky, je v modernizovanej podobe pomerne rozšírená aj v súčasnosti a opierajú sa o ňu mnohí pedagógovia z rôznych vzdelávacích inštitúcií s argumentom, že ani najvyspelejšie technológie a najmodernejšie metódy nemôžu nahradiť najdôležitejšiu investíciu do štúdia cudzích jazykov, a tou je študentovo vynaložené úsilie, dlhoročná vytrvalosť a čas. Moderné prvky výučby môžu preto byť len doplnkom v systematickej výučbe založenej na práci s článkami, slovnou zásobou, gramatikou, cvičeniami a dialógmi.

Ako alternatíva ku klasickej metóde, ktorá bola predmetom kritiky hlavne kvôli zanedbávaniu aktivít zameraných na rozvíjanie ústneho prejavu a jeho porozumenia, bola uvedená do praxe začiatkom 20. storočia *priama metóda*. Bolo to v období, keď učitelia začínali experimentovať s novými výučbovými modelmi, nakoľko ich doposiaľ využívané metódy nedosahovali očakávané výsledky, hlavne v rovine komunikačnej kompetencie. Metóda je založená na priamom zapájaní študentov počas diskusie a spontánnom prejave v cudzom jazyku, pričom preklad textov a analýza morfo-syntaktických javov sa dostáva do úzadia. Je vhodná pre prácu v menších skupinkách silne motivovaných študentov. Priama metóda má viacero variantov a využíva sa dodnes. Medzi jej najznámejších zástancov patrí Charles Berlitz, zakladateľ súkromnej jazykovej školy Berlitz. Pre priamu metódu sú charakteristické nasledovné základné piliere:

- komunikácia počas hodiny výlučne v cudzom jazyku,

- nácvik lexiky z oblasti každodenného života,
- využívanie vizuálnych pomôcok pri nácviku lexiky,
- kladenie dôrazu na správnu výslovnosť a gramatiku,
- rozvoj porozumenia ústneho prejavu.

Alternatívne metódy a ich charakteristika

Alternatívne metódy sa v ostatných desaťročiach tešia veľkému záujmu hlavne v prostredí komerčne zameraných vzdelávacích inštitúcií, ale presadzujú sa aj v školách. Ich zavádzanie do praxe vyžaduje predovšetkým pripravenosť vyučujúcich, ale aj optimálne finančné podmienky, vzhľadom na to, že mnohé z týchto metód sú viazané na špecifické prostredie a technické vybavenie. Charakteristickým znakom alternatívnych metód je zameranie pozornosti na vzájomný vzťah učiteľ – žiak, pričom v jadre pozornosti stojí študent, u ktorého sa predpokladá aktívne zapájanie sa do aktivít počas hodiny, využívanie kreativity a ich vzájomná kooperácia. Počas vyučovacích hodín sa kladie veľký dôraz na prostredie, príjemnú atmosféru a holistický prístup ku študentovi. Alternatívne metódy začali vznikať ako reakcia na tradičné metódy, ktoré často podliehali kritike kvôli svojej jednotvárnosti, vyzdvihovaniu určitej jazykovej kompetencie na úkor ostatných. Pre moderné prístupy výučby cudzích jazykov je na jednej strane charakteristické využívanie moderných technológií, no súčasne badáme aj snahu o tzv. humanizáciu vyučovacieho procesu.

Jedným zo základných predpokladov uplatňovania humanistického prístupu je akceptovanie novej roly učiteľa ako tútora, či usmerňovateľa a prijatie roly študenta ako osobnosti vo svojej celistvosti so svojimi individuálnymi vlastnosťami, temperamentom, či tempom práce. Pre humanistický prístup sú charakteristické mnohé ďalšie rysy:

- pozitívny prístup pedagóga,
- navodenie príjemnej a uvoľnenej atmosféry v prostredí vyučovania cudzieho jazyka,
- variabilita rôznych učebných postupov s možnosťou dosiahnuť rôzne výsledky,
- individuálny prístup k študentom,
- pocit slobody študentov – nedirektívny prístup učiteľa,
- podpora tvorivosti a originality študentov,
- globálne chápanie súvislostí a vzájomné prepojenie problémov,
- využívanie podvedomých a iracionálnych procesov v komunikácii, ktoré tradičné metódy zaznávali.

Sugestopédia

Túto metódu uviedol do praxe bulharský psychoanalytik Lozanov v 60. rokoch a je založená na princípe sugescie. Vychádza zo skúsenosti, že čím viac podnetov je zapojených do procesu vnímania informácií, tým ľahšie sa ukladajú do pamäti. V sugestopédii zohráva kľúčovú úlohu učiteľ, na ktorého sú kladené vysoké nároky týkajúce sa nielen jeho odbornosti a skúseností, ale aj osobnostných kvalít. Predpokladom úspešného dosiahnutia stanovených cieľov výučby je pozitívny vzťah medzi učiteľom a študentami. K budovaniu kvalitných vzťahov založených na vzájomnej dôvere vyučujúci prispieva hlavne vytvorením príjemnej atmosféry a podnetného prostredia, v ktorom sa študenti cítia uvoľnení

a zbavia sa pocitu neistoty a psychických blokov, ktoré sú častou prekážkou pri ich snahe o komunikáciu v cudzom jazyku. Frekventanti kurzu vystupujú počas hodiny pod fiktívnym menom, profesiou, či životným príbehom, čím sa vyhnú spoločenskej konvenčnosti. Vyučovanie prebieha nenásilnou a hravou formou s cieľom podporiť u študentov pocit sebavedomia a vieru vo vlastné schopnosti. Významnou súčasťou niektorých fáz výučby je počúvanie vybranej inštrumentálnej hudby, ktorá sa na základe skúseností osvedčila ako najefektívnejšia pre aktivizáciu mozgovej činnosti. Výklad učiteľa sa uskutočňuje spôsobom, ktorý umožňuje ukladanie informácií do dlhodobej pamäti. Sugestopédia je vyhľadávanou metódou aj v súčasnosti, no častejšie sa s ňou stretáme pod moderným názvom *superlearning*. Táto moderná učebná koncepcia sa postupne začala aplikovať aj na iné študijné predmety, rozšíril sa jej výskum aj filozofia, a preto ju odborníci označujú ako alternatívny systém výučby.

Tichá metóda

Metódu vyvinul vedec Gattegno v 70. rokoch a princíp jednotlivých didaktických postupov vychádza z teórie, podľa ktorej by učiteľ mal mlčať a študent hovoriť. Úloha učiteľa je obmedzená poskytovaním zdrojov učebnej látky, monitorovanie študentov a skúšanie. Študent stojí v centre pozornosti a dostáva priestor na samostatné precvičovanie jazyka. Prostredníctvom opísaných postupov má učiteľ u študentov dosiahnuť zvýšenú pozornosť a koncentráciu na zadané úlohy, odbúrание pocitov úzkosti a obmedzenie súťaživosti. Táto alternatívna metóda sa stala predmetom kritiky kvôli potlačovaniu imitácie a nedostatočného poskytovania jazykového materiálu. Aj keď sa v praxi dlhodobo nepresadila, bola podnetom pre odborníkov z oblasti lingvodidaktiky, aby sa v budúcnosti pri tvorbe nových metód a postupov viac zamerali na samostatnosť žiaka.

Metóda prirodzeného prístupu

Počiatky uplatňovania tejto metódy siahajú do 80. rokov 20. storočia. Za prínosné sa považujú teoretické bázy jej zakladateľov Stephena Krashera a Tracy Tellerovej, aj keď samotná metóda je dnes už veľmi zriedkavo využívaná. Vo svojich teóriách autori vychádzajú z rozdielov medzi učením sa cudzieho jazyka na školách a osvojovaním si materinského jazyka. Štúdium cudzieho jazyka na školách predstavuje uvedomelý proces, ktorý je podstatne menej efektívnejší ako osvojovanie si materinského jazyka, ktoré prebieha na báze podvedomého procesu. Základnou podmienkou výučby je dostatočne dlhý a zrozumiteľný prejav učiteľa. Medzi faktory, ktoré považujú za najčastejšiu prekážku úspešného naplnenia cieľov výučby, patrí hlavne opravovanie chýb, prehnaný dôraz na formálnu gramatiku a napätá atmosféra počas hodiny. Výučba je založená na troch základných fázach: 1. neverbálne prostriedky, 2. elementárna produkcia, 3. komunikácia v každodenných situáciách. Z dôvodu zanedbávania korekcie chýb bol prejav študentov nepresný, a preto bola táto metóda často kritizovaná.

Sofrológia

Cieľom zástancov tejto metódy je naučiť študentov cudzí jazyk tak, aby dosiahol podobnú úroveň zručností ako v materinskom jazyku. Pri tejto metóde

sa využíva spojenie západných a orientálnych techník relaxácie. Základnou podmienkou je, aby sa študenti počas vyučovania cítili úplne uvoľnení po telesnej aj duševnej stránke do takej miery, aby mohli s ľahkosťou prijímať nové poznatky. Úlohou učiteľa je navodiť uvoľnenú atmosféru a príjemné prostredie v učebnej miestnosti a pomôcť tak študentom odbúrať psychologické bloky. Typickým znakom sofrológie je využívanie neverbálnych prostriedkov komunikácie ako gestá, mimika a podvedomé procesy, ktorým tradičné metódy nevenujú pozornosť napriek ich nezastupiteľnej úlohe vo verbálnej komunikácii.

Hra ako metóda aktívneho učenia

V talianskej odbornej literatúre sa často kladla otázka zmysluplnosti a efektívnosti integrovania hier do vyučovania cudzích jazykov, obzvlášť u dospelých študentov. Nie vždy sa táto metóda stretla s pozitívnym ohlasom a vo všeobecnosti dlho pretrvával názor, že hry sú výlučne oddychovou aktivitou na vyplnenie medzier počas hodiny a nepovažovali sa za didaktickú metódu. V modernej didaktike sa hry stávajú čoraz obľúbenejšie. Dôkazom toho sú najnovšie talianske učebnice určené aj pre vysokoškolských študentov, v ktorých cvičenia hrou tvoria neodmysliteľnú súčasť ich výučbového materiálu. Problematikou hier vo výučbe CJ sa zaoberá špeciálna oblasť didaktiky, v taliančine označovaná ako *didattica ludica*.

Využitie hier počas hodiny má svoje opodstatnenie aj v prípade dospelých študentov, čo dokazujú pozitívne skúsenosti talianskych vyučujúcich a lektorov s dlhoročnou praxou vo výučbe talianskeho jazyka pre cudzincov. Títo študenti majú zväčša skúsenosti s tradičným spôsobom učenia sa cudzieho jazyka, ktorí poskytuje široký priestor nácviku gramatickej presnosti často na úkor rozvíjania komunikačných kompetencií. Metodika hrou môže byť veľmi účinná aj pri práci s dospelými študentmi, ak študent dokáže vnímať potešenie z výučby formou zábavy a zároveň užitočnosť a didaktický význam jednotlivých aktivít. Preto je potrebné, aby bol študent oboznámený s didaktickými cieľmi takýchto techník výučby a s motiváciu, ktorá viedla vyučujúceho k ich konkrétnemu výberu.

Výhoda zábavného prvku pri vyučovaní spočíva vo vytvorení príjemného motivujúceho prostredia s uvoľnenou atmosférou. V centre diania je študent, ktorý je zároveň hlavným aktérom vlastného vzdelávacieho procesu. V pozitívnej pracovnej klíme sa štúdium jazyka stáva prirodzeným procesom objavovania, do ktorého sa zapája celá jeho osobnosť – emócie, citová oblasť, kognitívne schopnosti aj schopnosti nadväzovania kontaktov. Hry nosia v sebe silný motivačný prvok, zvyšujú aktivitu a záujem o štúdium. Okrem toho u dospelých študentov často bývajú prostriedkom na odbúranie trémy.

Na podobnom princípe ako metóda didaktických hier je založená aj metóda **Cooperative learning**, pri ktorej študentské aktivity spočívajú vo vzájomnej pomoci za účelom dosahovania spoločných cieľov. Interakcia študenta s ostatnými členmi pracovnej skupiny výrazne podporuje proces socializácie a umožňuje študentovi učiť sa od svojich spolužiakov.

Project work

Tento moderný výučbový prístup predstavuje jazykovú výučbu založenú na interakcii samotného jazyka a reálneho života. Podstatou tejto učebnej metódy je štúdium jazyka s cieľom vypracovať projekt. Náplňou štúdia je samotný projekt,

pričom cudzí jazyk slúži ako prostriedok na naplnenie jasne zadefinovanej úlohy, sám o sebe však nie je predmetom štúdia.

Projektové vyučovanie možno chápať komplementárny doplnok klasického vyučovania. Jeho integrácia vyžaduje vyššiu úroveň znalosti cudzieho jazyka a väčšiu samostatnosť zo strany študentov. Nespornou výhodou projektového vyučovania je skutočnosť, že študent je vedený k samostatnosti, podporuje sa jeho kreativita, tvorivé myslenie, zmysel pre zodpovednosť a v neposlednom rade sa pri tejto metóde rešpektujú aj jeho záujmy. Študenti sa učia orientovať v záplave informácií z rôznych zdrojov, vytvárať si svoj vlastný názor a prezentovať ho. Pre mnohých študentov je tento spôsob štúdia veľmi motivujúci, nakoľko im umožňuje rozširovať si poznatky z oblasti ich záujmov a zdokonaľiť sa nenásilnou formou v cudzom jazyku. Vzhľadom na interdisciplinárny charakter projektov je ich integrácia do vyučovacieho projektu zaužívaná hlavne v odborných jazykoch.

Task-Based Approach

Task-Based Approach je metóda veľmi podobná projektovému vyučovaniu. Pri tejto metóde sa vyžaduje samostatnosť študentov, ktorí tímovo pracujú na spoločnej úlohe. Výučba prebieha v niekoľkých fázach. Počas úvodnej fázy učiteľ vyberie materiály súvisiace so zameraním zadanej úlohy; môžu to byť texty, ale aj videozáznamy. Po oboznámení študentov s materiálmi nasleduje prípravná fáza, počas ktorej študenti navzájom diskutujú, vyjadrujú svoje názory a pripravujú si argumenty. V realizačnej fáze sú už študenti jazykovo aj myšlienkovy dostatočne pripravení a sústreďujú sa na realizáciu úlohy – môže ísť o diskusiu, prezentáciu, prípadne rolujú úlohu. Učiteľ vystupuje v role poradcu a facilitátora, ak študenti potrebujú poradiť. Počas prezentácie úlohy si robí poznámky, monitoruje prípadné chyby a nedostatky. V záverečnej fáze nasleduje hodnotenie, oprava chýb a návrhy študentov na vysvetlenie problematických jazykových javov, na ktoré učiteľ zameria pozornosť pri precvičovaní počas nasledovnej hodiny.

Brainstorming

Metóda si kladie za cieľ podnietiť študentov k samostatnému a tvorivému mysleniu. Táto technika, ktorú uviedol do praxe Alex Osborn, pôvodne našla uplatnenie vo svete reklamy a neskôr sa rozšírila do viacerých oblastí ľudskej činnosti, pri ktorých sa vyžaduje kreatívny prístup. „*Hlavným zmyslom brainstormingu je vyprodukovať čo najviac nápadov a posúdiť ich užitočnosť*“ (4, 2003, s. 164). Pre brainstorming je charakteristické rozdelenie študentov do menších skupiniek. Vyučujúci navrhne problém a úlohou každého študenta je navrhnúť akékoľvek riešenie. Každý nápad sa zapisuje, bez ohľadu na jeho realnosť. Kritika jednotlivých návrhov sa nepripúšťa, čím sa podporuje sloboda študentov v produkcii riešení problému. Riešenia sa hodnotia a posudzujú až s odstupom niekoľkých dní. Táto metóda napomáha študentom rozvíjať kreativitu, kritické myslenie a podporuje presadzovanie vlastných názorov.

Záver

Metodologické prístupy za posledné desaťročia vychádzajúce z rôznych teoretických základov priniesli so sebou radikálne inovácie oproti metódam zaužívaných v minulosti. Zásadný nedostatok niektorých metód spočíval v tom,

že nebrali do úvahy pluralitu aspektov charakteristických pre proces cudzojazyčného vyučovania. Z tohto dôvodu sa súčasní odborníci čoraz častejšie odkláňajú od pojmu vyučovacia metóda a uprednostňujú širší a všeobecnejší pojem – prístup. Najmodernejšie vyučovacie koncepcie vychádzajúce z didaktických výskumov nerozlišujú medzi tzv. dobrými a menej kvalitnými metódami. Neexistuje žiadna dokonalá metóda, vyhovujúca všetkým študentom. Prax dokazuje, že lepšie výsledky možno dosiahnuť skôr kombinovaním viacerých metód ako využívaním jedinej metódy.

Využívanie systému viacerých metód je základným pilierom najmodernejšieho prístupu k cudzojazyčnému vzdelávaniu. Učiteľom umožňuje eklekticky aplikovať v cudzojazyčnej výučbe rôzne postupy a metódy s cieľom čo najefektívnejšie precvičiť jednotlivé jazykové kompetencie podľa individuálnych potrieb študentov, ich vedomostnej úrovne a špecifického charakteru vyučovaného jazyka.

Zoznam bibliografických odkazov

1. KLIMENTOVÁ, K., KLIMENTOVÁ, A. 2005. *Uplatňovanie alternatívnych a progresívnych metód vo vyučovaní cudzích jazykov*. Dostupné na: www.old.fem.uniag.sk/uveu2005/zbornik/zbornik/sekcia_6/klimentova.pdf
2. MANCINELLI, M. R. 2002. *L'orientamento dalla a alla Z*. Milano: Vita e pensiero, 2002, s. 94.
3. MUTI, P. L. 1988. *Organizzazione e formazione*. Milano: Angeli, 1988, s. 44.
4. MAŇÁK, J. 2003. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 164.

Literatúra

- BÁLINTOVÁ, H. 2003. *Cudzí jazyky áno, ale ako? Sprievodca metódami cudzojazyčnej edukácie*. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela. Dostupné na: www.ff.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=477
- BALBONI, E. 2002. *Le sfide di Babele*. Torino: Utet, 2002, s. 38.
- DALIOSO, M. 2007. *Aspetti neuropsicologici nella didattica delle Lingue*. Venezia: Modulo del Master Itals Il livello, I. ciclo. Dostupné na: <http://www.itals.it>
- LOJOVÁ, G. 2005. *Individuálne osobitosti pri učení sa cudzích jazykov*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2005.
- SPINA, S. 1998. *L'uso di internet nella didattica delle lingue straniere: problemi e prospettive*. Dostupné na: <http://elearning.unistrapg.it/dspace/bitstream/2447/57/1/spina00.pdf>

Kontakt

Mgr. Elena Smoleňová, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave

Fakulta aplikovaných jazykov

Katedra románskych a slovanských jazykov

Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava

Slovenská republika

E-mail: elenasmolenova@gmail.com